QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 10-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i10.145

BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHILARINING STRATEGIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TA’LIM TEXNOLOGIYALARINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Qobilova E’zozxon Bakirovna
Qo‘qon davlat universiteti,
Musiqa nazariyasi kafedrasi professori,
pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Email: *qobilovaezoza00@gmail.com*
ORCID: *0009-0001-1275-3080*

ANNOTATSIYA: Maqolada ta’lim transformatsiyasi sharoitida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining strategik tafakkurini rivojlantirishda innovatsion ta’lim texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari nazariy-tahliliy jihatdan yoritiladi. Strategik tafakkur kasbiy maqsadni belgilash, uzoq muddatli natijalarni oldindan ko‘ra bilish, pedagogik vaziyatlarni tizimli tahlil qilish, muqobil yechimlarni ishlab chiqish va qabul qilingan qarorlarni refleksiv baholash bilan bog‘liq murakkab kasbiy sifat sifatida talqin etiladi. Musiqa ta’limi mazmunidan kelib chiqib, innovatsion pedagogik yondashuvlar, ijodiy loyihalar, raqamli texnologiyalar va refleksiv tahlil vositalarining bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarida strategik tafakkurni rivojlantirishga ta’siri ilmiy jihatdan yoritiladi.Strategik tafakkurni rivojlantirishning maqsadli, mazmuniy, jarayonli va baholash komponentlarini o‘zaro uyg‘unlashtiruvchi didaktik model taklif etiladi. Maqola nazariy manbalar tahliliga asoslangan bo‘lib, unda empirik tajriba natijalari haqida asossiz da’volar keltirilmaydi. Yakunda oliy musiqa ta’limi amaliyotiga tatbiq etish mumkin bo‘lgan metodik tavsiyalar beriladi.

KALIT SO‘ZLAR: strategik tafakkur, bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi, innovatsion ta’lim texnologiyalari, didaktik imkoniyat, pedagogik strategiya, refleksiya, loyiha asosida ta’lim, raqamli ta’lim.

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются дидактические возможности инновационных образовательных технологий в развитии стратегического мышления будущих учителей музыки в условиях трансформации образования. Стратегическое мышление трактуется как профессиональное качество, включающее постановку долгосрочных целей, прогнозирование результатов, системный анализ педагогических ситуаций, разработку альтернативных решений и рефлексивную оценку принятых решений. Анализируются возможности проблемного обучения, проектной деятельности, модели «перевёрнутого класса», совместного обучения, цифровых образовательных средств и рефлексивного портфолио с учётом специфики музыкального образования.

Предлагается дидактическая модель, объединяющая целевой, содержательный, процессуальный и оценочный компоненты. Исследование носит теоретико-аналитический характер; эмпирические результаты, не подтверждённые экспериментом, не заявляются. В заключительной части сформулированы методические рекомендации для высшего музыкально-педагогического образования.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: стратегическое мышление, будущий учитель музыки, инновационные образовательные технологии, дидактические возможности, педагогическая стратегия, рефлексия, проектное обучение, цифровое образование.

ABSTRACT: This article explores the didactic potential of innovative educational technologies for developing strategic thinking in future music teachers amid educational transformation. Strategic thinking is understood as a professional capacity involving long-term goal setting, outcome forecasting, systematic analysis of teaching situations, generation of alternative solutions, and reflective evaluation of decisions. The article discusses problem-based learning, project-based learning, the flipped classroom, collaborative learning, digital learning tools, and reflective portfolios in relation to the specific needs of music teacher education. A didactic model is proposed that integrates target, content, process, and assessment components. The study is theoretical and analytical; it does not claim empirical findings that have not been established through a documented experiment. The article concludes with practical recommendations for higher music teacher education.

KEYWORDS: strategic thinking, future music teacher, innovative educational technologies, didactic potential, pedagogical strategy, reflection, project-based learning, digital education.

KIRISH

Ta’lim transformatsiyasi zamonaviy pedagogdan nafaqat fan mazmunini puxta bilish, balki o‘zgaruvchan ta’lim sharoitlarini tahlil qilish, istiqboldagi ehtiyojlarni oldindan ko‘rish va pedagogik faoliyatni maqsadli rejalashtirishni ham talab etmoqda. Musiqa ta’limida bu talab alohida ahamiyatga ega: bo‘lajak o‘qituvchi musiqiy-nazariy bilim, ijrochilik mahorati, metodik tayyorgarlik, estetik tarbiya va o‘quvchilar bilan muloqotni yagona pedagogik tizimda uyg‘unlashtirishi lozim. Shu sababli strategik tafakkurni rivojlantirish kasbiy tayyorgarlikning muhim yo‘nalishi sifatida qaraladi.Strategik tafakkur kundalik vazifalarni bajarishdan kengroq mazmunga ega. U maqsad va vositalar o‘rtasidagi munosabatni ko‘rish, resurslarni oqilona taqsimlash, ehtimoliy muammolarni oldindan baholash hamda natijaga eltuvchi bir nechta yo‘lni taqqoslashni anglatadi. O‘qituvchi uchun bunday tafakkur darsni rejalashtirish, repertuar tanlash, o‘quvchilarning musiqiy rivojlanishini kuzatish, ijodiy loyihalarni tashkil etish va ta’lim natijalarini baholash jarayonlarida namoyon bo‘ladi.Mavzuning dolzarbligi innovatsion texnologiyalarni shunchaki raqamli vositalar yoki yangi usullar to‘plami sifatida emas, balki talabaning mustaqil fikrlashi, muammoni ko‘rishi va pedagogik qarorlarni asoslashiga xizmat qiladigan didaktik tizim sifatida ko‘rib chiqish zarurati bilan belgilanadi. UNESCO o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini pedagogik maqsadlar, o‘quv dasturi va kasbiy

rivojlanish bilan bog‘liq holda talqin qiladi [1]. OECD esa kelajak ta’limi uchun o‘quvchi faolligi, hamkorlik va moslashuvchan pedagogik amaliyot muhimligini ta’kidlaydi [2].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA NAZARIY ASOSLAR

Strategik tafakkur pedagogik adabiyotlarda maqsadga yo‘naltirilgan, prognostik, tizimli va refleksiv fikrlash shakllari bilan uzviy aloqada ko‘riladi. U faqat kelajakni taxmin qilish emas, balki mavjud vaziyatni dalillar asosida tushunish, o‘zgarish omillarini aniqlash, muqobil harakatlarni taqqoslash va tanlangan yo‘lning oqibatlarini baholashni ham qamrab oladi. Pedagogik faoliyatda bu sifat o‘qituvchiga dars maqsadlarini uzoq muddatli ta’lim natijalari bilan bog‘lash, o‘quvchilar ehtiyojiga mos metodlarni tanlash va rejalashtirilgan ishlarni sharoitga qarab qayta ko‘rib chiqish imkonini beradi.Strategik pedagogik tafakkurning kognitiv-tahliliy, prognostik, maqsadli-strategik, kreativ-variativ, refleksiv-baholovchi hamda faoliyat-amaliy jihatlari o‘zaro uzviy bog‘liq holda namoyon bo‘ladi [3]. Mazkur yondashuv bo‘lajak musiqa o‘qituvchisining kasbiy tayyorgarligini alohida ko‘nikmalar yig‘indisi sifatida emas, balki o‘zaro integratsiyalashgan kasbiy fikrlash jarayoni sifatida talqin etish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarida kasbiy-pedagogik identitetni shakllantirish jarayoni ham strategik tafakkur mavzusi bilan mazmunan tutashadi. Kasbiy o‘zlikni anglash, o‘z imkoniyatlarini baholash, pedagogik qadriyatlarni qabul qilish va kasbiy rolni anglash kelajakni rejalashtirish hamda ongli qaror qabul qilish uchun zamin yaratadi. Shu nuqtayi nazardan, strategik tafakkur rivoji faqat aqliy mashqlar bilan cheklanmay, kasbiy motivatsiya va refleksiya bilan birga qaralishi zarur.Metodik kompetentlikka doir ishlarida musiqa o‘qituvchisini tayyorlashda metodik bilimlarni amaliy faoliyat bilan birlashtirish muhimligi ko‘zga tashlanadi [5]. Strategik tafakkur ham metodik kompetentlikni chuqurlashtiradi: talaba metodni vaziyatga mos tanlash, uning kutilayotgan ta’sirini oldindan belgilash va natijaga qarab yondashuvini o‘zgartirishga o‘rganadi.Innovatsion ta’lim texnologiyalarining samarasi ularning yangiligida emas, ta’lim maqsadlariga mosligi va o‘quvchini fikrlash faoliyatiga jalb etishidadir. Muammoli ta’lim muammoni aniqlash va dalillashni; loyiha asosida ta’lim uzoq muddatli rejalashtirishni; hamkorlikda o‘rganish turli nuqtayi nazarlarni muvofiqlashtirishni; raqamli vositalar esa axborotni izlash, tartiblash va natijani taqdim etishni qo‘llab-quvvatlaydi. Shu texnologiyalar maqsadli va izchil qo‘llangandagina strategik tafakkurga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqola nazariy-tahliliy xarakterga ega. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, tushunchalarni mazmunan aniqlashtirish, tizimlashtirish va didaktik modellashtirish usullaridan foydalanildi. Manbalar strategik pedagogik tafakkur, innovatsion o‘qitish, musiqa o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi hamda raqamli kompetensiyalar mavzulari kesimida o‘rganildi.Tahlil birligi sifatida innovatsion texnologiyaning o‘quvchi-talabada strategik fikrlashni qo‘llab-quvvatlaydigan didaktik vazifalari olindi: muammoni aniqlash, maqsad qo‘yish, istiqbolni prognoz qilish, yechim variantlarini ishlab chiqish, resurslarni rejalashtirish, qarorni asoslash va natijani refleksiv baholash. Har bir texnologiya ushbu vazifalar bilan bog‘liq holda ko‘rib chiqildi.Tadqiqotning metodologik tamoyillari quyidagilardan iborat: tizimlilik - strategik tafakkur komponentlarini

yaxlit jarayonda ko‘rish; kasbiy yo‘naltirilganlik - topshiriqlarni musiqa o‘qituvchisining real faoliyatiga yaqinlashtirish; faoliyatga asoslanganlik - bilimni amaliy vazifalarda qo‘llash; refleksivlik - talabaning qarori va natijasi haqida tahliliy xulosa chiqarishi; individuallashtirish - talabalarning musiqiy tayyorgarligi va raqamli savodxonligidagi farqlarni hisobga olish. Musiqa ta’limining o‘ziga xosligi metodologik tanlovda e’tiborga olindi. Bu yo‘nalishda strategik qarorlar repertuar tanlash, musiqiy asarni tahlil qilish, mashg‘ulotlar ketma-ketligini belgilash, ansambl yoki xor faoliyatini tashkil etish, o‘quvchilarning ijrochilikdagi qiyinchiliklarini bartaraf etish va tinglash madaniyatini rivojlantirish kabi vazifalarda namoyon bo‘ladi.Mazkur maqolada maxsus tanlanma, nazorat va tajriba guruhlari bo‘yicha empirik ma’lumotlar yig‘ilmagan. Shu sababli xulosalar nazariy tahlil va metodik modellashtirish natijalariga taalluqlidir. Taklif etilgan modelni keyingi bosqichda tajriba-sinov orqali tekshirish, mezonlar ishonchliligini baholash va ta’lim natijalaridagi o‘zgarishlarni statistik tahlil qilish zarur.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Nazariy tahlil innovatsion ta’lim texnologiyalarining strategik tafakkurni rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari bir nechta o‘zaro bog‘langan yo‘nalishda namoyon bo‘lishini ko‘rsatadi. Birinchidan, ular talabaning passiv ma’lumot qabul qiluvchidan pedagogik vaziyatni tahlil qiluvchi va qaror ishlab chiquvchi subyektga aylanishini qo‘llab-quvvatlaydi. Ikkinchidan, ular nazariy bilimni kasbiy faoliyatga ko‘chirishga imkon beradi. Uchinchidan, ular talabaning o‘z qarorini izohlash va natijani baholash odatini shakllantiradi.Muammoli ta’limda talaba tayyor javobni olish o‘rniga pedagogik muammoni tahlil qiladi, sabablarni aniqlaydi va yechimlar taklif etadi. Masalan, maktab xorida o‘quvchilarning ritmik aniqligi past bo‘lsa, bo‘lajak o‘qituvchi muammoning sabablarini - asarni yetarli tinglamaslik, murakkab ritmik tuzilma, mashq ketma-ketligining noto‘g‘ri tanlanishi yoki o‘quvchilar tayyorgarligidagi farqlarni - tahlil qiladi. So‘ng qisqa ritmik mashqlar, tana perkussiyasi, audio namuna va guruhli mashqni qiyoslab, maqsadga muvofiq yechimni asoslaydi.Bu jarayon strategik tafakkurning muammoni aniqlash, dalil yig‘ish, muqobil yo‘llarni solishtirish va oqibatni oldindan baholash amallarini faollashtiradi. O‘qituvchi muammoni faqat bartaraf etishga emas, uning takrorlanishining oldini olishga ham intiladi.Loyiha texnologiyasi strategik tafakkurni rivojlantirishda ayniqsa samarali didaktik sharoit yaratadi, chunki loyiha maqsad, muddat, resurs, vazifa taqsimoti va yakuniy mahsulotni rejalashtirishni talab qiladi. Musiqa ta’limida talabalar “Maktabda milliy musiqa haftaligi”, “Mahalliy folklor namunalarining raqamli katalogi” yoki “Boshlang‘ich sinflar uchun musiqiy tinglash mashg‘ulotlari” kabi loyihalarni ishlab chiqishlari mumkin.Loyiha bosqichlari muammoni belgilash, maqsad va natijalarni aniqlash, ish rejasini tuzish, vazifalarni taqsimlash, ijro jarayonini monitoring qilish, mahsulotni taqdim etish va yakuniy refleksiyadan iborat bo‘ladi. Talaba reja kutilganidek ishlamaganida muqobil yo‘l topadi; shu tariqa strategik fikrlash amaliy harakat bilan bog‘lanadi.Teskari sinf modelida talaba nazariy material bilan mashg‘ulotdan oldin tanishadi, auditoriya vaqti esa tahlil, muhokama, ijro va amaliy muammolarni hal etishga ajratiladi. Masalan, talabalar musiqiy asarning shakli, uslubi va ijro xususiyatlari bo‘yicha video yoki matnli materialni oldindan o‘rganib, mashg‘ulotda turli talqinlarni qiyoslaydi va o‘quvchilar uchun o‘rgatish ketma-ketligini ishlab chiqadi.Modelning

strategik imkoniyati auditoriya vaqtini yuqori darajadagi fikrlashga yo‘naltirishidadir. Biroq u samarali bo‘lishi uchun oldindan berilgan material qisqa, tushunarli va maqsadga mos bo‘lishi; talabalarda internet yoki qurilmaga kirish imkoniyati cheklangan holatlar uchun muqobil shakl taqdim etilishi lozim.Guruhli ishda talabalar bir vaziyatga turli nuqtayi nazardan yondashadi, fikrlarni dalillar bilan himoya qiladi va umumiy qarorga keladi. Musiqa ta’limida kazus sifatida turli darajadagi o‘quvchilar qatnashgan dars uchun repertuar tanlash, konsert dasturini vaqt va resurslar cheklovida rejalashtirish yoki ijrochilikdagi motivatsiya pasayishini bartaraf etish taklif qilinishi mumkin.Strategik tafakkur bu yerda faqat eng yaxshi g‘oyani topish emas, balki qaror mezonlarini kelishish, risklarni ko‘rish, vaqtni boshqarish va jamoa mas’uliyatini taqsimlash orqali rivojlanadi. O‘qituvchi muhokamada barcha talabalarning ishtirokini ta’minlashi va qaror sifatini faqat yakuniy javob bilan emas, fikrlash jarayoni bilan ham baholashi kerak.

XULOSA

Nazariy tahlil bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining strategik tafakkurini rivojlantirishda innovatsion ta’lim texnologiyalari muhim didaktik imkoniyatlarga ega ekanini ko‘rsatadi. Ularning samarasi texnologiyaning yangiligi bilan emas, balki talabaning maqsad qo‘yishi, muammoni tahlil qilishi, istiqbolni prognoz qilishi, muqobil qarorlarni solishtirishi va natijani refleksiv baholashiga qay darajada sharoit yaratishi bilan belgilanadi.Muammoli ta’lim tahliliy fikrlashni, loyiha usuli uzoq muddatli rejalashtirishni, teskari sinf mustaqil tayyorgarlik va amaliy tahlilni, hamkorlikdagi kazuslar jamoaviy qaror qabul qilishni, raqamli vositalar esa axborot bilan ishlash va rivojlanishni kuzatishni qo‘llab-quvvatlaydi. Mazkur texnologiyalarni maqsadli, mazmuniy, jarayonli va baholash komponentlaridan iborat didaktik model asosida uyg‘unlashtirish maqsadga muvofiq.Keyingi tadqiqotlarda taklif etilgan modelni tajriba-sinovdan o‘tkazish, baholash mezonlarining ishonchliligini tekshirish hamda talabalarning strategik tafakkuridagi o‘zgarishlarni boshlang‘ich va yakuniy diagnostika asosida aniqlash tavsiya etiladi. Bu maqolada bayon etilgan nazariy xulosalarni empirik dalillar bilan mustahkamlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. Paris: UNESCO, 2018.
2. OECD. Teaching for the Future: Effective Classroom Practices to Transform Education. Paris: OECD Publishing, 2018. DOI: https://doi.org/10.1787/9789264293243-en.
3. Qobilova E. O‘qituvchilarda strategik pedagogik tafakkurni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari // Qo‘qon universiteti xabarnomasi. – 2026. – 19-B-son. - B. 20–22. DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v19iB.1829.
4. Qobilova E.B. Bo‘lg‘usi musiqa o‘qituvchilarida kasbiy-pedagogik identitetni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari // Qo‘qon universiteti xabarnomasi. – 2026. – 18-A-son. DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v18i.1563.
5. Qobilova E. Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarida metodik kompetentlikni rivojlantirish // Qo‘qon DPI. Ilmiy xabarlar. – 2024. – 3-son. – B. 722.

6. Qobilova E.B. Musiqa vositasida o‘quvchilarni milliy ruhda tarbiyalashning ilmiy-nazariy asoslari va metodikasi // Qo‘qon DPI. Ilmiy xabarlar. – 2026. – T. 8, № 01. – B. 436–439. DOI: https://doi.org/10.70728/qdpi.v08.i01.057.
7. Qobilova E. The Importance of Music Teaching in Education // Qo‘qon University Newsletter. – 2024. – № 12. – B. 99–100. DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v12i.999.
8. Qobilova E., Odilova R. Ustoz–shogird an’anasi – bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy shakllanishida muhim pedagogik omil sifatida // Formation of Psychology and Pedagogy as Interdisciplinary Sciences. – 2026.
9. Qobilova, Ezozxon. "The Significance Of Interdisciplinary Connection In The Formation Of Music Literacy In Children With Hearing Defect In Music Lessons." Uzbekistan Educational Research Journal 1.1 (2024).
10. Qobilova, Ezoz. "THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES." American Journal Of Social Sciences And Humanity Research 4.02 (2024): 44-49.
11. Azizxonova, M., and E. Qobilova. "YoSHLARNI MUSIQIY MADANIYATI VA MA’NAVIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQIY TARBIYANING AHAMIYATI." Oriental Art and Culture 3(2022): 51-57.
12. Qobilova, E. "THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION." QO ‘QON UNIVERSITY NEWSLETTER 12 (2024): 99-100.
13. Qobilova, Ezozxon Bakirovna. "Moral education as an important faktor in the formation of a student as a person." Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities 11.10 (2021): 186-189.
14. Qobilova, E. "Musiqa o’qitish metodikasi va maktab repertuari." Oquv qollanma, Fargona.“Fargona” nashriyoti (2020).
15. Қобилова, Э. Б. "ФОРМИРОВАТЬ ДУХОВНОЕ МИРОВОЗЗРЕНИЕ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ФОЛЬКЛОРА ЖАНРА." Oriental Art and Culture 3.1 (2022): 291-295.
16. Kobilova, E. B. (2022). Classical music and youth education. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 12(9), 126-130.
17. Qobilova, E. (2023). Forming a sense of internationality in students through the traditional music of Azerbaijan. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3, 127-132.ORCID: Qobilova: https://orcid.org/0009-0001-1275-3080“Innovative Academy RSC” LLC 141ZDPP Vol. 5 • No. 21 • 2026
ZDPP • Vol. 5No. 21 www.in-academy.uz/index.php/ZDPP
18. Кобилова, Е. (2025). THE ROLE OF THE OPERA GENRE IN THE SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS. Международный мультидисциплинарный журнал исследова-ний и разработок, 1(1), 156-159.
19. E’zozxon, Q., Teshaboyeva, Z., & Ergasheva, S. D. (2024). HOZIRGI
O ‘ZBEK HIKOYACHILIGINING YETAKCHI TAMOYILLARI. University Research Base, 46-49.Otto, M., & Thornton, J. (2024). TA’LIMDA MUSIQA O ‘QITISHNING AHAMIYATI. QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 12, 99-100.

20. Qobilova, E., Xaydarova, I., & Gulnora, R. (2024). O ‘ZBEK XALQ AN’ANALARI-TARBIYA OMILI. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(26), 192-195.
21. Qobilova, E. (2024). MUSIQA ONG VA HISLAR O ‘RTASIDAGI VOSITACHIDIR. Pedagogikada ilmiy izlanishlar, 2(1), 28-31.
22. Qobilova, E. (2024). THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 4(02), 44-49.
23. Qobilova, E. (2024). THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION. QO ‘QON UNIVERSITY NEWSLETTER, 12, 99–100.
24. Qobilova, E. (2024). The Significance Of Interdisciplinary Connection In The Formation Of Music Literacy In Children With Hearing Defect In Music Lessons. Uzbekistan Educational Research Journal, 1.
25. Qobilova, E. B., Toshpolatova, S., Muhammadjonova, M., Muninova, M., Baxromova, M., &Rahimova, D. (2023). QADIMIY MUSIQIY SAN’ATNING SHAKLLANISH JARAYONI. Science and innovation, 2(Special Issue 14), 560-565